

Eclipsi, d'Esperança Camps

L'esplèndida, incisiva, intel·ligent, i jo diria que reconfortant, conferència que va pronunciar Esperança Camps el dissabte de Sant Antoni d'enguany a Ciutadella, va representar per a alguns el descobriment d'una escriptora que potser els havia passat desapercebuda. No ens va sorprendre, però, als qui la coneixíem d'haver-la llegida, ja sigui a través de la seves novel·les o articles i en coneixíem la seva valentia, la claredat de les seves exposicions i la bellesa de la seva prosa.

Esperança Camps va néixer a Ciutadella i és llicenciada en Ciències de la Informació per la Universitat Autònoma de Barcelona. Des de ben jove s'havia dedicat a la retransmissió radiofònica, primer a l'emissora Ràdio Sant Cugat, després a Ràdio Popular de Menorca i, posteriorment, des de València com a redactora de Canal 9 ràdio. Actualment treballa com a redactora a Canal 9 televisió i combina aquesta feina amb la d'escriptora, activitat a la qual segurament deu dedicar una bona part del seu temps donat que ha publicat tres novel·les en tres anys.

La seva irrupció en el món de les lletres catalanes s'ha produït amb seguretat i amb força. Cadascuna de les novel·les que ha publicat ha estat reconeguda amb premis literaris i han estat objecte de molt bones crítiques. Els premis literaris amb què ha vist reconeguda les seves novel·les són els següents:

- Premi Joanot Martorell de narrativa (2003): *Enllà de la mar*.
- Premi Ciutat d'Alzira de novel·la (2004): *Quan la lluna escampa els morts*.
- Premi Crítica dels Escriptors Valencians de narrativa (2005): *Enllà de la mar*.
- Premi de poesia Vicent Andrés Estellés (2006): *Eclipsi*.
- A més d'aquestes novel·les ha publicat també l'assaig *Ja t'ho Diré: dos o tres rams de locura*, col·lectiu Folklòric Ciutadella, 2003, que tracta sobre la biografia d'aquest grup.

Per acabar de donar notícia d'Esperança Camps m'agradaria citar algunes de les crítiques que ha rebut.

Publicat a Posdata del diari Levante de València, el periodista i escriptor Antoni Gómez, en un article titulat "Els hiverns crus de l'illa" (30 abril de 2004) deia de la primera novel·la d'Esperança Camps, *Enllà de la mar*, entre altres coses:

"El seu argument, la seua estructura literària, està al servei d'una introspecció melangiosa i sensual a través dels paisatges menorquins de la infància i de la joventut de la protagonista, la periodista Clara Llabrés, sotragada per una inexorable malaltia al bell mig del camí de sa vida. Sorprèn, en primera instància, el lirisme, la perfecció formal i l'arrodonit sentit unitari d'aquesta història intimista, de recerca i de retrobament interior, de dialèctica entre la vida, l'amor i la mort. Sorprèn també la pulcritud del seu llenguatge i la relació amb els llocs on transcorre l'acció exterior i l'espai/temps: Menorca, Barcelona i València.

Francesc Calafat. Diari el País, 27-05-04

"Esperança Camps condueix amb mà ferma Enllà de la mar, gradua amb total precisió una estructura de vaivens emocionals i sentimentals que ens evoquen àmbits temporals i geogràfics, i que a poc a poc ens dibuixen la vida i la personalitat de la protagonista. També cal destacar la seua prosa elegant i a moments lírica que integra amb molta naturalitat un cert aire valencià amb singularitats insulars."

Finalment Juli Capilla a la revista valenciana caràcters:

"Esperança Camps demostra que les bones maneres que ja va deixar entreveure a Enllà de la mar, guardonada amb el Premi Joanot Martorell de Gandia l'any 2003, es confirmen amb escreix amb Quan la lluna escampa els morts, guanyadora del Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 2004. Una novel·la que es fa de bon llegir i que sap mantenir el lector expectant fins a la darrera línia de l'última pàgina, on l'aguaita una sorpresa de darrera hora que rebla un treball literari de factura impecable. Una expectació que es manté en el lector a pesar que a mitjan novel·la l'autor li permet intuir la tragèdia a què es veuran abocats els protagonistes. Una tragèdia els matisos de la qual, tanmateix, no coneixerà, com acabem de dir, sinó al final de la història."

Situats ja, per tant, en la vida i en l'obra d'Esperança Camps, us parlaré breument de la darrera novel·la de l'escriptora menorquina, *Eclipsi*, que avui presentam.

Allò que primer sorprèn en l'obra de Camps és la seva capacitat i la seva intel·ligència a l'hora de tractar qüestions difícils i delicades o fins i tot escabroses. Si ho havíem vist a *Enllà de la mar*, novel·la que tracta sobre el tema del càncer, una matèria que no sol aparèixer en les obres literàries, i on se'ns descriu de forma minuciosa tot els procés de transformació, de sentiments, de voluntat, esforços i delits de la protagonista d'una forma exquisida i lúcida, ara, a *Eclipsi*, l'autora, en un autèntic *tour de force*, s'endinsa en la intimitat de la protagonista d'un altre infern de desesperació i turment que, en aquest cas, la mena a la pròpia autodestrucció de forma calculada i definitiva.

Narrada en primera persona, cosa que torna el relat més vigorós i colpidor, ja les primeres pàgines ens situen en l'últim estadi del procés que començà un dia en què un accident transformà radicalment la vida de Marina Mercadal, la crítica literària protagonista de la novel·la. Escrita en una prosa robusta, ens enganxa des del primer moment i ens deixa suspesos per la força expressiva que Camps imprimeix a la confessió freda que ens fa Marina Mercadal de la seva situació d'alienada en una institució per a malalts mentals.

En els capítols següents la protagonista ens anirà descobrint les causes que l'han duita a aquest estadi i ens farà evident tot el procés d'aquesta autodestrucció calculada, sistemàtica, solitària. Si he dit abans que sorprèn la capacitat d'Esperança Camps a l'hora de tractar determinats temes, també he de dir que sorprèn la forma en què arriba a posar-se en l'interior turmentat de la protagonista d'*Eclipsi*, en els pensaments, els fets, la psicologia, la davallada a l'infern, en l'autoinflexió del mal més absolut a través de l'alcohol i l'abandonament.

No és estrany a la literatura el tema de l'autodestrucció, tot i que moltes vegades, i per desgràcia, aquells que l'han tractat no han fet més que reflectir la pròpia existència. Pens, per exemple, en aquell cònsol protagonista de "Sota el volcà" que es passeja alcoholitzat de taverna en taverna a l'ombra del Popocatepelt, que no era més que un alter ego del propi autor Malcom Lowry, marcat pel desafecte i enfrontat des de jove al seu propi procés

d'autodestrucció. En el nostre cas, el relat estremidor de Marina Mercadal no és el reflex de l'autora, sinó que es tracta d'una creació literària i per tant representa un exercici de gran dificultat endinsar-se en el procés angoixant i terrible que ens conta. I més quan tradicionalment, en la literatura, els personatges que s'han vist sotmesos a estats semblants ha estat els homes. Aquí es tracta d'una dona, d'una dona brillant a qui tot li somriu, que tot de cop, a causa d'un fet fortuït, s'enfonsa en un abisme sense fons a causa de la culpa i de trobar-se abandonada. Camps tracta el tema de manera brillant, vigorosa, en un relat que ens manté amb el cor encongint durant les seves pàgines.

L'eclipsi, en l'imaginari tradicional, ha estat associat a tot tipus de malures i mals averanys. És la mossegada a la llum. El foc sagrat que dóna vida, de cop ens és robat i ens deixa a les fosques, orfes de la claredat i enfrontats als pitjors presagis. I és, justament, el dia que es produeix un eclipsi anular de sol que Marina Mercadal s'ha d'enfrontar a l'accident de tràfic que li canviarà radicalment la vida. La fatalitat de l'eclipsi que s'endurà per sempre l'existència còmoda i brillant de la protagonista.

Amagada en una casa de la costa menorquina, en els moments de lucidesa, Marina ens descriu la degradació que pateix i l'enfonsament en un estat que acabarà per "girar-li" el cervell i comportarà estendre la seva ànsia de destrucció cap a altres éssers. I en aquesta explicació hi ha tot el fil narratiu que ens mena al coneixement de la vida anterior de la protagonista i dels fets que han desencadenat la situació en què es troba i a la vegada ens permet endinsar-nos en la psicologia fràgil de Marina Mercadal que es romp poderosament en un moment inesperat fins a convertir-se en un turment implacable. Descobrim així com al costat de l'abandonament que pateix, sura primordial un fort sentiment de culpa que es veu obligada a afrontar i que no pot suportar, de manera que s'autoimposa purgar-la amb la pròpia autodestrucció. Aquesta confessió desolada, compulsiva, fa reflexionar profundament el lector sobre els fets que poden arribar a canviar tan profundament les persones i li fa compadir aquesta dona en el seu dolor i les seves angoixes.

La fatalitat, la culpa, l'abandonament, l'alienació i l'autodestrucció forneixen al relat d'Esperança Camps d'un vigor i d'una força que ens manté en un estat d'alerta al llarg de les seves pàgines, escrites de manera vigorosa, amb la prosa delicada i amarada de poesia de

l'autora. Una prosa que flueix sense estridències i amb un domini potent dels recursos de l'idioma. Una prosa, que fins i tot en l'expressió dels sentiments més foscos, manté la seva càrrega poètica, a la qual segurament no li són alienes les atentes lectures de poesia que demostra Camps en les seves obres.

Si ja a *Enllà del mar* es trobaven, entre les seves línies, alguns versos de Ponç Pons, a *Eclipsi* la presència de la poesia és encara més evident. Cada capítol és encapçalat per cites de diferents poetes i entre les seves línies s'escolen de tant en tant un vers o dos del més gran dels poetes clàssics catalans, Ausiàs March, un poeta a la seva manera també turmentat, que cantà com pocs l'angoixa de l'amor. Possiblement d'aquests fonts de riques i vastes lectures de poesia Esperança Camps n'ha extret aquesta prosa delicada que captiva per la seva bellesa i claredat.

I no voldria acabar la meua intervenció sense referir-me a la llengua que empra Esperança Camps en els seus llibres. Alguns crítics o comentaristes han al·ludit al fet de les varietats dialectals que, provinents del parlar de Menorca o de València, podem trobar en la seva prosa. Jo diria ben al contrari que Esperança Camps fa un ús deliberat de tots els recursos que li ofereix la llengua, entesa en la seva unitat. És la llengua catalana, sense més matisos. Emprada amb naturalitat, amb la normalitat que tant ens manca i que tant volen alguns que continuï així. Cansat com estic de sentir parlar de varietats, una cosa que no es dona en altres llengües per molt que també en tinguin, és d'agrarir l'ús tan normal que fa Esperança Camps del català. No importa si una determinada paraula es diu només a Menorca o a València, es tracta del fons comú de la llengua, i totes les seves formes ens són pròpies.

Ens trobam, en definitiva, davant una escriptora poderosa, sàvia a l'hora de crear personatges, que ens captiva amb la seva prosa i que sap emprar la llengua d'una manera intel·ligent i amb una naturalitat admirable. Ja ho vèiem a la seva primera novel·la i s'ha confirmat en les obres posteriors. La publicació de tres novel·les en a penes tres anys i l'obtenció de quatre premis demostren les grans possibilitats i la capacitat narrativa d'Esperança Camps, una autora que us recoman sincerament de llegir.

Pere Gomila